

رهنمای خطبه روز جمعه مورخ: 1398/7/12

جایگاه معلم در تربیت نسل بشری

الحمد لله الذي شرف الانسان بالعلم والادب لا بالمال والنسب والصلاة والسلام على معلم البشرية الذي نور الله به هذه المعمورة وهدم به كيان الجهل والظلم والطغيان وعلى آله الطيبين وصحابته الكرام الذين كالنجوم السماء بأبهم اقتدينا اهتدينا.

وبعد قال الله تبارك وتعالى: قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُوا الْأَلْبَابِ (9) الزمر.

ترجمه: بگو آیا برابر میشوند آنانکه میدانند و آنانکه نمیدانند، جزاین نیست که پند پذیر میشوند صاحبان خرد.

در جای دیگری خداوند میفرماید: يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ (11) المجادلة.

ترجمه: تا بلند کند خداوند مرتبه ها برای آنانکه ایمان آورده اند از شما و آنانکه عطا کرده شده است ایشانرا علم و خداوند به آنچه میکنید خبردار است.

در روایتی حضرت ابی درداء از رسول الله صلی الله علیه وسلم روایت میکند که میفرماید: (وان العالم ليستغفر له من في السماوات ولا أرض حتى الحيتان في الماء وفضل العالم على العابد كفضل القمر على سائر الكواكب وان العلماء ورثة الانبياء وان الانبياء لم يورثوا دينارا ولا درهما وانما ورثوا العلم فمن اخذه اخذ بحظ وافر).

ترجمه: از ابی درداء رضی الله عنه روایت شده است که گفت از رسول الله صلی الله علیه وسلم شنیدم که میفرمود، برای عالم هرچه در آسمانها و زمین است حتی ماهیان در آب برای او طلب مغفرت میکند و برتری شخص عالم بر شخص عابد مانند برتری ماه است بر سائرساتاره گان علماء داران و جای نشینان انبیاء میباشد و انبیاء دینار و درهمی باقی نگذاشتن فقط علم را از خود به ارث گذاشتن و هر کس آنرا گرفت و به دست آورد گویا به سهمی بزرگی رسیده است.

از همینجاست که خداوند برای رهنمائی بشر تمام انبیاء علیهم الصلاة والسلام را منحیث معلمین فرستاد.

اولین معلم حضرت پروردگار جل جلاله است، طوریکه قرآن کریم میفرماید: الرَّحْمَنُ (1) عَلَّمَ الْقُرْآنَ (2) خَلَقَ الْإِنْسَانَ (3) عَلَّمَهُ الْبَيَانَ (4) الرحمن.

ترجمه: خداوند آموخت قرآن را، و آفرید آدمی را، آموختش سخن گفتن را.

دومین معلم حضرت آدم علیه الصلاة والسلام است، طوریکه قرآن کریم در رابطه اشاره مینماید: وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا (بقره).

و سائر انبیاء را معلمین فرستاده از جمله: حضرت داود علیه الصلاة والسلام را منحیث معلم در علم صنعت فرستاد چنانچه خداوند میفرماید: وَعَلَّمْنَاهُ صَنْعَةَ لَبُؤْسٍ لَّكُمْ لِيُحْصِنَكُمْ مِّنْ بَأْسِكُمْ فَهَلْ أَنْتُمْ شَاكِرُونَ (80) الانبياء.

ترجمه: و پیاموختیم او را ساختن لباس برای شما که نگهدارد شما را از ضرر کارزار شما پس آیا هستید شکرکننده.

و همچنان حضرت عیسی را بحیث معلم در علم حکمت معرفی میکند، طوریکه در قرآن کریم میفرماید: وَيُعَلِّمُهُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ (48) آل عمران.

ترجمه: و بدو خط و کتابت، و دانش راستین و سودمند، تورات و انجیل می آموزد.

و آخرین معلم بشریت حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم را بحیث معلم و منجی بشر اسرار نظام جهان معرفی مینماید: وَأَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُنْ تَعْلَمُ وَكَانَ فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ عَظِيمًا (113) النساء.

ترجمه: وفروود آورده است بر تو کتاب و دانش و اموخته است ترا آنچه نمیدانستی و است فضل خدا بر تو بزرگ. و نیز نبی علیه السلام خود را من حیث معلم بشریت معرفی نموده: (انما بعثت معلماً لاتمم مکارم الاخلاق) کنزالعمال.

ترجمه: بدرستی که فرستاده شدم من معلم تا که پوره کنم تمام محاسن اخلاقی را.

خداوند در قرآن کریم بزرگترین اهداف بعثت انبیاء علیهم الصلاة والسلام را معلمی دانسته میفرماید: هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ (2) الجمعة.

ترجمه: اوست آنکه برانگیخت در ناخواندگان پیغمبری از قوم ایشان میخواند برایشان آیات او را و پاک میکند ایشانرا و می آموزد ایشانرا کتاب و دانش و هرآینه ایشان بودند پیش از این در گمراهی ظاهر. شاعر میگوید:

په تعمیر دمعرفت کی لمرنی معمار معلم دی دگلونو تربیت کی رشنتی ملیار معلم دی
درنده دلاس امساده رسوی نی خپل منزل ته په تیاره دجهالت کی دریوی واکدار معلم دی

از این آیات قرآن کریم مقام و جایگاه معلم و انموده میگردد، اما باید خاطر نشان نمود که همان اندازه که مقام و جایگاه معلم بزرگ است مسئولیت و وظیفه آن نیز خطیر است پس باید معلمین در ادای مسئولیت خویش متوجه بوده اولاد این وطن را که آینده سازان هستند درست تعلیم و تربیه سالم نمایند، از همین رودر جامعه انسانی اساسی ترین کار همانا تعلیم و تربیت است کسیکه این رسالت را بدوش میکشد (معلم است) کار معلمی به هرگونه تلاشی که برای هدایت، تکامل، تعلیم و آموزش انسان صورت میگیرد اطلاق می شود، به همین اساس که پیامبران معلم بشر خوانده می شوند.

دین مقدس اسلام من حیث یک دین کامل به منظور نجات، فلاح و رسانیدن انسان به مدارج عالی انسانیت و سعادت دنیوی و اخروی وی، بر تربیه اسلامی تاکید نموده است و والدین را مکلف نموده تا در تربیه سالم فرزندان خود توجه خاص نموده و فرزندان خود را از اوان کودکی به اخلاق و عقاید اسلامی تربیه و پرورش نماید طوریکه رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده اند: که به کودکان خود احترام بگذارید و به خوبی آنها را تربیت کنید. و در روایت دیگری آمده است: که هیچ هدیه از طرف والدین برای کودکان بهتر از تربیت خوب نیست اسلام به تربیت اخلاقی توجه بیشتر نموده و هدایای زیادی در زمینه ارائه نموده است در حقیقت دین و اخلاق جز لاینفک یکدیگر اند، دین اسلام از ابتدا والدین را موظف ساخته تا کودکان را به روحیه راست گفتن، امانت داری، صبر و استقامت در برابر مشکلات، احترام به بزرگان، شفقت و مهربانی به خورد سالان، احسان به همسایه، فرمانبرداری از پدر و مادر و بزرگان در حدود شریعت پرورش نمایند. طوریکه در نظام معارف تعلیم و تربیه می باشد در حقیقت تربیه در ساختار شخصیت انسان مهم و با ارزش می باشد که تربیه تنها وابسته به مکتب نبوده بلکه پدر مادر خانواده هر یکی در برابر این امر مهم مسوولیت دارند نقش و مسئولیت والدین نسبت به همه بیشتر است طوریکه تعلیمات دینی پدر و مادر را تشویق و ترغیب می نماید که در تربیه اولاد به سلوک نیک و پسندیده اخلاقی درست تربیه نماید چنانچه پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمودند: (احبوا الصبیان و ارحمواهم فاذا وعدتموهم فوفوا لهم فانهم لایرون الا انکم ترزقونهم).

ترجمه: کودکان را دوست داشته باشید و قتیکه به آنها وعده دادید به وعده وفا کنید زیرا کودکان جز شما کسی دیگری را روزی دهنده خود نمیدانند.

در حقیقت در حدیث شریف یک درس بزرگ برای والدین است که چگونه با اطفال خویش رفتار نمایند تا اولاد پدر و مادر خویش را قدوه قرار بدهند و در رفتار و کردار خویش را از آنان تقلید نمایند اگر راست، گفتند راستگو، و اگر به وعده وفا نمودند، انسانها وفا در غیر این همین مشکلات امروزه که جهان با آن دچار است و کیان خانواده ها و جامعه از بین رفته، گرفتار خواهند شد.

پس مسئولیت والدین در قبال تعلیم و تربیه اطفال و اولاد خویش سنگین تر است طوریکه در حدیث شریف ذکر است: (الرجل راع فی اهله و مسئول عن رعیتة و المرأة راعیة فی بیت زوجها و مسئولة عن رعیتها).

ترجمه: مرد در خانه و اهل خود حیثیت چوپان را دارد در برابر عملکرد خویش مسئول و پاسخگوی می باشد همچنان زن ها هم در خانه های شوهر خویش حیثیت نگهبان را دارند و جوابگو میباشد . البته حدیث شریف مفهوم بزرگی را در بر دارد میتوان مسئله تعلیم و تربیه اولاد هم از ان استنباط کرده شود تعلیم و تربیه اولاد مراحل مختلف دارد حتی اموختن ادب برای اولاد بهتر از صدقه است طوریکه پیامبر صلی الله علیه وسلم میفرمایند: لان یودب الرجل ولده خیر من ان یتصدق بصاع. ترجمه ادب اموختن مرد به فرزندانش بهتر است برای او از اینکه به مقدار یک صاع در راه خدا صدقه دهد ولی در راس تربیه های اولاد تربیه ایمانی است.

تربیه ایمانی:

چونکه گزینش عقیده از مسائل فطرت بشری بوده و انسان بدون عقیده و از عبادت خواه حق باشد یا باطل چاره ندارد پس اسلام به تربیت ایمانی کودکان تاکید مینماید که بدون ان هیچ چیزی در زندگی انسان ارزشی نخواهد داشت، سلامت عقیده که همانا ایمان به الله جل جلاله و صفات او و ایمان و یقین داشتن به پیامبران و کتب اسمانی، بهشت و دوزخ ایمان به زندگی بعد از مرگ، حساب و کتاب، روز حشر ایمان به قضاء و قدر همگی در تربیه ایمان شامل است بر والدین لازم است که موضوعات فوق رابه زبان ساده ویا دلانل عقلی به کودکان بیاموزند، تربیه ایمانی انسان را از پرستش مخلوق و از قید بندگی بندگان نجات میدهد

تربیه عبادتی:

عبادت یک از مقتضیات فطرت انسان است و عبادت واقعی همانا عبادت حق یعنی عبادت خدای واحد لاشریک است که انسان بخاطر ان خلق شده است (وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ) ایه 56 سوره زاریات.

ترجمه: ما انسانها و جنیات را نیافریدیم مگر برای عبادت، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده اند: مروا صبیانکم بالصلاة اذا بلغوا سبعا واضربوهم اذا بلغوا عشراً مشکوة.

اولاد صالح از جمله صدقه جاریه شمرده است رسول الله صلی الله اله علیه وسلم فرموده اند:

"اذا مات الانسان انقطع عمله الا من ثلاث: صدقة جاریة او علم ینتفع به او ولد صالح" رواه مسلم.

تربیه فکری:

تفکر و تعقل از جمله نعمات الهی بوده و از جمله صفات ممیزه است که انسان را از عالم حیوان تفکیک می نماید عقل به مثابه ابزار دانش و معرفت، لازمه مکلف بودن میباشد، عقل قوه تحلیل تجزیه تمیز دهنده خوب از بد سعادت از شقاوت است تفکر و تدبیر و تعقل توام با علم و عمل سرمایه گرانبهاء است که موقف عالی انسان را در جامعه تثبیت می کند دین اسلام در تربیه و پرورش قوه فکری انان اهتمام داشته حتی اندیشیدن را واجب و فریضه اساسی میداند .

در قران کریم در این مورد آیات زیادی است که انسان را به تفکر و اندیشیدن متوجه میکند چنانچه الله تبارک و تعالی میفرماید: إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ (190) ال عمران.

ترجمه: به تحقیق در آفرینش آسمانها و زمین و اختلاف شب و روز دلانلی است برای صاحبان عقل .

هموطنان عزیز!

چون اولاد نعمت بیکران خداوند متعال میباشد و بمثابه امانت بما و شما هدیه شده اند که باید در مورد تربیه سالم ، تعلیم و تکوین شخصیت این نونهالان گرانبها متوجه باشیم چون آینده کشور بدست آنها قرار میگیرند، اگر خوب باشند، جامعه سالم و اگر خدانا خواسته بی تربیه و فاسد شدند، جامعه فاسد و عاری از اخلاق و کرامت انسانی، رفاه و سعادت را به ارمغان خواهند آورد .

و در تربیه آنها فقط والدین مسؤولیت ندارند، بلکه معلم و مربی، مدرسه، مکتب، محیط، جامعه و تمام مسؤولین و ولات امور باید در تعمیر این مخلوق پراهمیت سهم فعال و بارز را داشته باشند .

سلام و احترام به مقام شامخ معلم این مربی بشریت!

